

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Februari 1886, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af Kongl. brefven den 7 Juni 1733 och den 24 Januari 1740 om skyldighet att låta döpa barnen.

Från Andra Kammaren har Utskottet fått till sig hänvisad en inom nämnda Kammare af Herr *E. J. Ekman* afgifven motion, N:o 7, hvori hufvudsakligen andrages följande:

Det vore i allmänhet erkänt såsom en sanning, att hvarje lag eller förordning, som till den grad öfverlevvat sig sjelf, att dess handhafvare icke vågade att tillämpa den, emedan det allmänna rättsmedvetandet skulle på det allra högsta kränkas genom dess tillämpning, borde afskaffas. Genom bibehållandet af sådana lagar och förordningar försvagades väsentligen aktningen för lagen i allmänhet till icke ringa skada för samhällets sunda utveckling. En sådan förordning hade vi i Kongl. brefven af den 7 Juni 1733 och den 24 Januari 1740, hvori det stadgades: »Om någon i godo icke kan förmås att låta dess barn komma till den heliga döpelsen, skall det samma hos honom af beskedlige exekutionsbetjenter uttagas och sedan af presterskapet i församlingen uti kyrkan döpas, hvarom landshöfdingeembetet uppå konsistorii påfordran bör lemna handräckning med vissa exekutionsbetjencers tillordnande, som vederbörande presterskap i detta mål biträde göra».

Denna förordning hade på senare tiden, så vidt motionären kände, icke blifvit tillämpad, emedan det strede mot det allmänna tänkesättet att på ett våldsamt sätt befordra en person till en religiös handling. Kongl. Maj:t hade ock tvenne gånger uppå besvär angående dylik hand-

räknings lemnande förklarar sig icke finna skäl att auktorisera den verldsliga maktens ingrepp i dylika fall. Så länge denna lag dock funnes qvar, kunde den af ett ovisligt kyrkligt nit användas för att dermed åtminstone hota och skrämma de föräldrar, som af samvetsskäl ej ville låta döpa sina barn. Genom lagens upphäfvande borde äfven möjligheten af ett sådant bruk af sagda lag omintetgöras.

På grund af hvad motionären sålunda anført, föreslår han,

att Riksdagen för sin del ville besluta, att stadgandet i Kongl. brefven af den 7 Juni 1733 och af den 24 Januari 1740 angående tvångsdop måtte till all kraft och verkan varda upphäfdt.

De af motionären omförmälda Kongl. brefven, hvilkas innehåll uti de af A. J. Rydén och J. A. Thurgren utgifna upplagor af Kyrkologen återgifvas i de af motionären anförda ordalag, lyda, enligt den på Konungens befallning af Prosten Mittag utgifna edition af Kyrkologen m. m., på följande sätt:

»Kongl. Brefvet till Consistorium i Stockholm den 7 Junii 1733. Friedrich etc. Vi hafve låtit Oss föredragas Eder underdåniga skrifvelse af den 30 nästlidne Maji, hvarutinnan I berättan, att, sedan Vi under den 18 sistlidne Aprilis Eder i nåder anbefalt, att låta vissa prestmän med Christelig sorgfällighet underrätta N. G. uti Guds saliggörande kundskap, hafven I försport, det bemälde G. icke ville låta döpa dess barn, som hans hustru före pingsthelgen framfödt; Och ehuru väl Kyrkoherden H. på Eder anmodan sökt att G. härutinnan undervisa, har dock hos honom något ej uträttas kunnat, utan har G. fast mera, uppå sistnämnde Kyrkoherdes gjorda frågor, dess om den Heliga döpelsen fattade grofva och villfarande mening yttrat, hvarföre som I ansett G:s förfarande härutinnan såsom stridande både mot Guds ord och Kyrkologen, altså hafven I funnit Eder föranlåtne att Oss detta i underdånighet referera och Vårt nådiga förordnande deröfver afvagta.

Häruppå ländes Eder till nådigt svar, att, i fall N. G. i godo icke kan förmås till att straxt och utan något uppskof låta sitt lilla barn komma till den heliga döpelsen; så finne VI godt, det barnet skall af beskedliga Executionsbetjente ifrån honom tagas och af presterskapet i församlingen, der han boende är, till dop och Christendom

uti Kyrkan befordras. Till hvilken ända VI nu jemväl i nåder anbefalle Öfverståhållaren Grefve T. att på Eder requisition lemna dess handräckning med sådana tjenliga personers tillordnande, som vederbörande presterskap härutinnan biträda skola; blifvandes för öfrigt Eder försorg uppdraget, att oftabemälde G. må genom nitälskande prestmän, så mycket möjligt är, så i detta mål om döpelsens sacramento och dess nödvändighet, som det mera, hvarutinnan han befunnits vara villfarande, undfå noga och öfvertygande undervisning, på sätt och vis, som Vårt förra till Eder honom angående aflätne nådiga bref innehåller».

»Kongl. Brefvet till Consistorium i Upsala den 24 Januari 1740. Friedrich etc. Emedan VI så af Edert till Vår Justitiæ Canzler aflemnade svar som Eder hos Oss sedermera inkomna särskilta underdåniga berättelse af den 9 uti innevarande månad inhemtat de hinder och orsaker, hvarföre Hofjunkaren I. G., som är på Leijondahls sätesgård i Bro församling boende, ej velat befordra dess lilla barn till dop och Christendom samt att han ännu enständigt vore deremot och ej vill sig thertill låta öfvertalas, ehuru I med mycken sorgfällighet, genom Kyrkoherdarne W. och S., sökt honom om en sådan dess skyldighet af Guds heliga ord att öfvertyga; fördenskuld och på det slike förakt af de heliga sacramenternes rätta bruk och nyttjande må framdeles äfven kunna förekommas, ty hafve VI i nåder för godt funnit Eder att anbefalla, thet I antyden Kyrkoherdarne W. och S. att ofördröjligen resa till Leijondahls sätesgård, och i fall Hofjunkaren G. då än vidare icke skulle i godo kunna förmås till att straxt och utan ringaste uppskof låta sitt lilla barn komma till den heliga döpelsen; så skall barnet genom Kronobetjentes handräckning, som där i nejden bör vara nära till hands, af bemälde Kyrkoherde W., i anseende till de härvid befünna omständigheter, till dop och Christendom befordras. Till hvilken ända VI jemväl genom bref af detta dato anbefalt Landshöfdingen Baron B. att på Eder anmodan lemna dess handräckning med Kronobetjentes tillordnande, som förberörde Kyrkoherdar härutinnan biträda skola. I förrätten härmed thet Oss till nådigt välbehag länder».

Af dessa brefs ordalydelse framgår otvetydigt, att med dem icke afsetts att meddela allmänt gällande föreskrifter, huru i dylika fall borde förfaras, utan endast att gifva vederbörande myndigheter anvisning om hvad i föreliggande särskilta fall vore att göra. Att Kongl. Maj:t sjelf så uppfattat dessa brefs betydelse, synes också deraf, att Kongl. Maj:t i senare tider, på sätt motionären antydt, genom flere särskilta beslut meddelat helt andra föreskrifter i dylika fall. I ett af dessa fall hade Domkapitlet i Lund hos Kongl. Maj:ts Befallnings-

hafvande i Kristianstads län anmält, att åboen And. Olsson i Bronaröd vägrat att låta döpa sitt år 1857 födda barn, i följd hvaraf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande lät vid vederbörlig häradsrätt anställa åtal mot Olsson, som, på grund af föreskriften i 3 kap. 2 § Kyrkolagen, härför dömdes att till församlingens kyrka och fattige utbetala 37 r:dr 50 öre riksmünt. Då emellertid Olsson, hvilken omfattat baptistiska lärosatser, icke häraf lät sig rätta, begärde Domkapitlet, med åberopande af Kongl. brefven 1733 och 1740, handräckning hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för att få barnet till dopet befordradt. I anledning af denna Domkapitlets framställning anhöll Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hos Kongl. Maj:t om föreskrift, huruledes härutinnan borde förfaras. Genom beslut den 23 September 1859 förordnade Kongl. Maj:t, efter Justitiekanslersembetets hörande, att, innan Kongl. Maj:t ville i ämnet vidare besluta, Konsistorium borde tillse, det vederbörande kyrkoherde eller annan prestman, den Konsistorium funne dertill lämplig, ytterligare måtte genom undervisning och kärleksfull förmaning söka förmå Olsson att ej vidare förhindra barnets befordran till det heliga dopet, samt att Konsistorium borde efter 3 månaders förlopp hos Kongl. Maj:t anmäla framgången af de åtgärder, som med anledning af denna befallning vidtoges. I skrifvelse den 8 Februari 1860 meddelade Domkapitlet, att de sålunda vidtagna åtgärderna visat sig fruktlösa. Denna skrifvelse anmäldes för Kongl. Maj:t den 13 September 1861 i sammanhang med skrivelser från två andra domkapitel, hvilka anmält, att åtskilliga under deras domvärjo hörande personer omfattat baptistiska lärosatser; och förklarade Kongl. Maj:t, att, då genom förordningen den 23 Oktober 1860 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning bestämmelse blifvit meddelad, huru förfaras bör med de svenske medborgare, som omfatta en från svenska kyrkans bekännelse afvikande lära, funne Kongl. Maj:t samtliga dessa anmälningar icke föranleda till särskildt Kongl. Maj:ts yttrande.

I två andra fall, som blifvit af Domkapitlen i Strengnäs och Hernösand anmälda, förklarade Kongl. Maj:t genom beslut den 28 Augusti 1863, att Kongl. Maj:t, med tillit till Konsistorii och vederbörande presterskaps fortsatta trogna bemödanden att genom allvarlig förmaning och kärleksfull undervisning söka återföra de vilsefarande föräldrarne samt förmå dem att låta ifrågavarande barn till det heliga dopet befordras, funne någon åtgärd i anledning af Domkapitlens framställningar då icke böra af Kongl. Maj:t vidtagas.

Någon tillämpning af de grundsatser, som funnit ett uttryck i de

båda Kongl. brefven den 7 Juni 1733 och den 24 Juni 1740, synes således icke vidare vara att befara.

I 2 § af 3 kap. Kyrkolagen stadgas emellertid, att »alla fullkomligen till världen födda och lefvande barn skola af deras föräldrar åtminstone inom det åttonde dygnet till den heliga döpelsen befordras», hvilken föreskrift blifvit genom Kongl. förordningen den 13 September 1864 så till vida förändrad, att tiden, inom hvilken dop bör ega rum, blifvit utsträckt till 6 veckor efter barnets födelse. »Försummar någon det af vårdslöshet», heter det vidare i samma paragraf, »så skall densamma antingen med kyrkoplikt af Konsistorium beläggas eller i dess ställe gifva något ansenligt till kyrkan och de fattige.» Underlåtenheten att fullgöra föreskriften om barnets dopelse utgör sålunda otvifvelaktigt en kränkning af kyrkans ordning och bör följaktligen kunna göras till föremål för kyrkotukt. I det förslag, som den 2 Oktober 1873 afgafs af den för revision af 1686 års Kyrkolag tillsatta komité, föreslogos också följande bestämmelser i detta ämne: »Barn, som bör i den rena evangeliska läran uppfostras, skall utan onödig tidsutdrägt och senast inom sex veckor efter födelsen till det heliga dopet befordras. Sker det icke, erinre kyrkoherden i församlingen barnets föräldrar eller målsmän derom. Låta de icke inom fjorton dagar derefter barnet döpa, skola de inför kyrkorådet varnas. Underlåta de ändock att inom ytterligare åtta dagar sin kristliga pligt härutinnan fullgöra, då skall kyrkorådet inom sig utse tre ledamöter, hvilka om barnets befordran till dopet, der det i godo kan ske, må draga försorg.»

Många af de barn, hvilka deras föräldrar uppsåtligen försumma att i öfverensstämmelse med kyrkans lag och ordning låta döpa, erhålla dock dop, förrättadt af fadren eller annan lekman, för hvilken föräldrarne hafva förtroende. I anledning af en vid 1883 års kyrkomöte af Biskop A. F. Beckman väckt motion i syfte, att sådant dop, äfven om det icke uppgåfves såsom nöddop, skulle kunna på begäran af vederbörande målsman eller barn, kommet till konfirmationsåldern, af prest bekräftas på sätt och under vilkor, som i kyrkohandboken i fråga om nöddop vore föreskrifvet, yttrade kyrkolags-utskottet (i betänkandet N:o 14): »Då å ena sidan enligt vår kyrkas grundsatser sakramentsförvaltningen tillhör presterskapet, men å andra sidan undantag från sådan grundsats i fråga om dopet är medgifvet, der nöd på färde är, d. v. s. när, enligt kyrkohandbokens ord, »barnets svaga tillstånd icke tillåter att kalla prest», i hvilken händelse nöddopet, om barnet blifver vid lif och nöddopet eljest är på laga sätt och af dertill behörigen qualificerad person förrättadt, skall af presten bekräftas, så synes härmed vara i lagstift-

ningen iakttaget hvad för kyrkans ordning och den enskildes förmån kan vara nödigt och gagneligt. Kyrkans sed och uppfattning medgifver ock, att ett under andra förhållanden än de ofvannämnda af lekman verkställt dop bekräftas af prest, då derom anhålles och presten efter pröfning af omständigheterna anser så kunna ske.» Då det föreslagna stadgandet således syntes öfverflödigt, och dertill komme, att detsamma lätteligen skulle kunna tydas såsom ett godkännande af lagöfverträdelser, hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon kyrkomötets åtgärd föranleda, och blef denna hemställan af kyrkomötet bifallen.

Efter att hafva lemnat dessa antydingar om, huru föräldrars underlåtenhet och tredska att befordra sina barn till kyrkligt dop rätteligen bör ur kyrkans synpunkt betraktas, anser sig Lag-Utskottet böra uttala, att Utskottet i allo delar motionärens mening, att de grundsatser, som uttalats i Kongl. brefven den 7 Juni 1733 och den 24 Januari 1740, stå i afgjord strid med vår tids rättsmedvetande och följaktligen icke vidare torde komma att tillämpas; men då de i dessa bref meddelade föreskrifter endast afse särskilda fall, som i en länge sedan förfluten tid genom anmälan af vederbörlig myndighet blifvit dragna under Kongl. Maj:ts pröfning, finner Utskottet sig icke kunna göra annan hemställan, än

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 Februari 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

Axel Bergström.
